

Lege ruimte bestaat niet, integendeel, ruimte is een overvloed van gelijktijdige bewegingen. De illusie van lege ruimte komt voort uit de idee dat waarnemen plaatsvindt door middel van een opeenvolging van momentopnames. Wat de geest waarneemt is echter meer dan een geïsoleerd detail: het is een tijdelijke stilstand van het hele universum. Zo een momentaan inzicht is altijd een concentratie van de oneindige fase van de grootse, universele stroom.

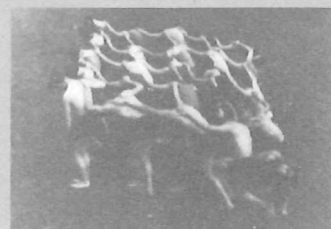
Vormen zijn nauw verbonden met beweging. Elke beweging heeft haar vorm, en vormen worden tegelijk mét en door beweging geschapen. De illusie van stilstaande beelden creëert een artificiële scheiding van ruimte en beweging. Vanuit een dergelijk standpunt bezien komt ruimte voor als een leegte waarin voorwerpen staan en – af en toe – bewegen.

De conceptie van ruimte als een localiteit waarin veranderingen plaatsvinden kan hier te hulp schieten. We moeten echter de localiteit niet simpelweg beschouwen als een leeg vertrek, noch moeten we beweging slechts beschouwen als een toevallige gebeurtenis, aangezien beweging een voortdurende stroom is binnen de localiteit zelf – het fundamentele aspect van ruimte.

In het verleden hebben we al te koppig vasgehouden aan een statische conceptie van onze omgeving, en dientengevolge aan een misvatting van het leven in het algemeen en van ons eigen leven in het bijzonder. Vandaag de dag zijn we wellicht te zeer gewend aan het begrijpen van voorwerpen als zelfstandige entiteiten, in gestabiliseerde posities naast elkaar staand in een lege ruimte. Van buiten gezien mag dat als zodanig verschijnen, maar in werkelijkheid vinden voortdurend uitwisseling en beweging plaats. Geen enkel moment bereiken ze een absolute stilstand, want de materie is zelf opgebouwd uit vibraties. We spreken slechts van beweging wanneer we deze zien als een ononderbroken stroom. Extreem langzame, zwakke of verstrooide bewegingen doen ons vermoeden dat voorwerpen in een toestand van rust en immobiliteit verkeren. Deze impressie van rust is een illusie. Wat we niet kunnen waarnemen met onze zintuigen, vooral met onze fundamentele zintuigen van de tast... blijft onwerkelijk, en het bestaan ervan wordt ontkend totdat intuïtie of onderzoek de unieke en universele rol van beweging als zichtbaar aspect van ruimte ontdekt.

Beweging is, zo bezien, levende architectuur – levend zowel in de zin van veranderende plaatsing als van veranderende cohesie. Deze architectuur wordt geschapen door menselijke bewegingen en wordt gebouwd uit trajecten die vormen in de ruimte aftekenen, en deze kunnen we traceren vormen noemen.

Rudolf von Laban, fragmenten uit de inleiding van *Choreutiks* (p.3-5), vrij vertaald door Paul Derksen.

Kooroefeningen van de Labanscholen van Hamburg en Berlijn (ca. 1930)